

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ การให้การศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาประเทศ มุ่งให้บุคคลมีความสามารถในการประกอบอาชีพที่เรียกว่าอาชีวศึกษา

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้คนในสังคมต้องปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีบทบาทและความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนให้มีอาชีพ (วิรัช, 2527) ดังจะเห็นได้จากหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ได้กำหนดให้นักเรียน เรียนวิชาชีพเป็นวิชาบังคับ เรียกว่าวิชากลุ่มการทำงานและอาชีพ ซึ่งได้บรรจุไว้ในหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ขึ้น กลุ่มวิชานี้ก็ยังเป็นวิชาบังคับเช่นเดิม และในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2533-2539) ได้เน้นให้กระทรวงศึกษาธิการ เร่งกระจายโอกาสและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และยังให้ความสำคัญต่อการขยายโอกาสขั้นพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยปรับปรุงหลักสูตรให้เน้นทักษะและเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น เน้นให้ได้รับการศึกษาและฝึกอบรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาศักยภาพให้เต็มที่ ให้มีความรู้ มีสติปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรม มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ เพื่อให้เด็กชนบทได้มีโอกาสเรียนต่อ ทำให้ได้เรียนรู้และมีทักษะอาชีพเพิ่มขึ้น (วัฏจักรการศึกษา, 2537) ซึ่งจะเห็นได้จากจุดประสงค์ของหลักสูตรมัธยมศึกษากลุ่มการทำงานและอาชีพ ได้กำหนดจุดประสงค์ไว้ดังนี้

(กรมวิชาการ, 2534)

ในวิชาการงาน กำหนดจุดประสงค์ไว้ 6 ประการคือ

1. เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน
2. เพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามกระบวนการทำงาน
3. เพื่อให้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการทำงาน
4. เพื่อให้วิเคราะห์และวางแผนการทำงานในชีวิตประจำวัน
5. เพื่อให้มีนิสัยรักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีคุณธรรมในการทำงาน

และสามารถพึ่งตนเองได้

6. เพื่อให้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

สำหรับในวิชาอาชีพกำหนดจุดประสงค์ไว้ 4 ประการคือ

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักของวิชาอาชีพที่จะนำไปปรับปรุง

การดำรงชีวิต

2. เพื่อให้มีความสามารถ และทักษะในอาชีพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการ

ประกอบอาชีพตามควรแก่วัย

3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ

4. เพื่อให้มีความสามารถในการจัดการ การตลาด และการร่วมมือในการ

ประกอบธุรกิจ

จากจุดประสงค์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หลักสูตรที่จัดขึ้นมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ สามารถที่จะเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ (กรมวิชาการ, 2534) และจากการจัดการศึกษาที่ผ่านมา กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2534) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการนำร่อง ขยายการศึกษาภาคบังคับและสาขาโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศ โดยเลือกโรงเรียนในโครงการนำร่องฯ จากทุกภาคจำนวน 9 โรงเรียน และสาขาโรงเรียนมัธยมศึกษาจากทุกภาคจำนวน 4 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาในส่วนของโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายศึกษาภาคบังคับพบว่า

- นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ผู้ปกครองสนับสนุนโดยไม่ให้ช่วยงานบ้านหรือช่วยประกอบอาชีพ การได้รับการยกเว้นค่าบำรุงการศึกษาเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียน ส่วนที่ไม่ส่งลูกเรียนเนื่องจากความยากจนต้องการแรงงานจากลูก และความไม่แน่ใจว่าโรงเรียนจะเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาจริง

- นักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้มีความรู้สามารถไปประกอบอาชีพที่ดี เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีในอนาคต ส่วนการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นนักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่แน่ใจ และมีได้ตั้งความหวังเอาไว้

- โรงเรียนมีวิธีการจูงใจให้นักเรียนเข้าเรียนได้หลายวิธี เช่น การประชุมชี้แจงการพบปะผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนตลอดจนการใช้สื่อต่าง ๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว แผ่นพับ การประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้าน และการให้ทุนการศึกษา

- ทุกโรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ผู้บริหารและครูมีความกระตือรือร้นเป็นอย่างดี ครูผู้สอนส่วนใหญ่จบปริญญาตรี และสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งไม่มีประสบการณ์ในการสอนระดับมัธยมศึกษามาก่อน จึงต้องอาศัยคู่มือครู คำแนะนำจากโรงเรียนพี่เลี้ยง ตลอดจนศึกษานิเทศก์ จนทำให้มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น ส่วนสื่อและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนนั้น ยังขาดแคลนต้องอาศัยยืมจากโรงเรียนพี่เลี้ยงไปก่อน

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ ให้การสนับสนุนในทุกด้านเป็นอย่างดี ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ประจำเขตการศึกษา ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และอำเภอให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ ตลอดจนโรงเรียนพี่เลี้ยงให้ความช่วยเหลือ ด้านการเรียนการสอน และการวัดผล

- โรงเรียนพี่เลี้ยงให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการเป็นส่วนใหญ่ เช่น การอบรมแนะนำครูผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดทำสื่อและการวัดผล นอกจากนี้ยังให้ความร่วมมือในการให้ยืมสื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น

- ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเต็มใจ และภาคภูมิใจที่โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เข้าโครงการ ทุกคนจึงมีขวัญกำลังใจที่ดีและปฏิบัติงานอย่างมั่นใจ และเต็มความสามารถ

ส่วนผลงานวิจัยของสุวรรณ (2534) ได้ศึกษาติดตามผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตรสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9 พบว่า มีปัญหามากในเรื่องการจัดเอกสารหลักสูตรให้มีความเพียงพอและทันเวลา การใช้แหล่งวิทยาการและวิทยากรในห้องเรียน การจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่น การจัดให้มีวิชาเลือกที่หลากหลาย การสอนโดยเน้นกระบวนการ 9 ขั้นตอน การประเมินผลการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของครูผู้สอน และการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านความคิดเห็นของผู้ปกครองนั้น พบว่าผู้ปกครองมีความเข้าใจหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนน้อย และจากที่ผู้วิจัยได้ติดตามสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 1-15 พฤษภาคม พ.ศ.2537 ในเรื่องเกี่ยวกับความคิดเห็นของการเรียนกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ พบว่าสภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนยังประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ขาดครูผู้สอนเฉพาะสาขาสีเขียน ขาดงบประมาณ ขาดกำลังคน ขาดวัสดุอุปกรณ์ ในส่วนที่ทางกระทรวงศึกษาธิการจัดหาให้ไม่เพียงพอ และไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ผู้บริหารส่วนหนึ่งยังเห็นว่า กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ให้ประโยชน์น้อยกับผู้เรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่กล่าวมาขัดแย้งกัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของครูที่สอนกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของครูที่สอนกลุ่มวิชาการงานและอาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ประชากร ประชากรในการวิจัยนี้คือ ครูที่สอนกลุ่มวิชาการงานและอาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

1.3.2 ตัวแปรที่ศึกษา การวิจัยนี้เป็นการศึกษาตัวแปรต่อไปนี้

1.3.2.1 สภาพปัจจุบันของการเรียนการสอนกลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

1.3.2.2 ความต้องการของครูที่สอนกลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น

ซึ่งสภาพปัจจุบันและความต้องการ ดังกล่าวครอบคลุมใน 7 ด้านคือ

1. สถานภาพของครู
2. ด้านหลักสูตร
3. ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
4. ด้านบุคลากร
5. ด้านวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน
6. ด้านการวัดผลและการประเมินผล

1.4 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1.4.1 สภาพปัจจุบัน หมายถึง ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนการสอนในสภาพปัจจุบันของครูที่สอนกลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพ ได้จากการตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งครอบคลุมสภาพปัจจุบันด้านต่าง ๆ คือ สถานภาพของครูผู้สอน ด้านหลักสูตร ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและการประเมินผล

1.4.2 ความต้องการ หมายถึง ความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและอาชีพ ได้จากการตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งครอบคลุมความต้องการด้านต่าง ๆ คือ ด้านหลักสูตร ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและการประเมินผล

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนของครูที่สอนกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น
2. ได้ทราบความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของครูที่สอนกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น